

ROLNIK

Bezpłatny dodatek

do „Drwicy”.

Rok IX.

Nowemiasto, dnia 24 października 1935.

Nr. 40

Czem żywić krowy jesienią?

Łatwo zrozumieć, że trawa jesienią nie ma daleko tej wartości co wiosną, ale kłopotu z żywieniem krowy gospodarz jesienią niema, ponieważ wszelkich pasz jest pod dostatkiem. Trzeba tylko wiedzieć, co posiadamy, aby przez odpowiednie unormowanie dawek nie dopuścić do spadku wydajności mleka, które jest głównym artykułem w hodowli bydła.

W jesieni rozporządzamy znaczną ilością wszelkiego rodzaju odpadków, które stanowią doskonałą paszę. Mamy różne liście okopowych i warzyw, jak buraków, marchwi, kalarepy, brukwi, kapusty, kalafiorów itp. Wszystkie one mogą być zadawane bydłu w dosyć dużych ilościach, po 40—60 funtów na sztukę. Ponieważ jednak liście zawierają dużo kwasu szczawiowego, który może w skutkach działać ujemnie, dobrze jest dodawać trochę kredy szlamowanej oraz kłasek bydła do żłobów kawały soli bydłowej do lizania. Nie należy też liści kapusty, kalarepy i buraków zadawać w zbyt dużej ilości, gdyż mleko, a więc i masło z niego wyrabiane, nabiera zwykle nieprzyjemnego smaku i zapachu. Tych liści z tego względu nie należy dawać więcej jak 30—40 ft. na sztukę dziennie.

Liście okopowych stanowią jednak paszę ubogą w białko. Nie można przeto traktować ich jako paszę mlekopędną. O ile zatem chcemy zwiększyć produkcję mleka, należy dodawać do paszy zielonej otręby, makuch, zawierające białko. Trzymanie bydła na samych liściach nie wystarcza. Należy też pamiętać, żeby bydło otrzymywało liście wolne od ziemi i piasku — inaczej może przychorować.

Bardzo cenną paszą w jesieni jest seradela, którą dawać bydłu można nawet w dużych ilościach bez obawy jakichkolwiek ujemnych skutków. Ponieważ zawiera ona białko, przeto może ona być traktowana jako pasza nietylko bytowa, ale i mlekopędna. Mleko od bydła, trzymanego na seradeli, jest doskonałej jakości, a masło znakomite, o pięknym żółtym kolorze. Przy dostatecznej ilości seradeli dodatek kupnych pasz treściwych jest zupełnie zbyteczny, nawet przy dużej ilości otrzymanego mleka.

Doskonałą również paszą jest koniczyna, która może być uważana za paszę treściwą ze względu na zawartość białka. Paszę koniczynową bydło otrzymuje przez spasanie zasiewów koniczyny po sprzęcie żyta lub jarzyn. Koniczynie spasanie to nie szkodzi, byle tylko zaniechać spasania o tyle wcześniej, aby koniczyna zdążyła jeszcze przed zimą cokolwiek odrosnąć.

Jeżeli rolnik ma zielonej paszy nadmiar na jesieni to niech jej żadną miarą nie marnuje. To wszystko, czego nie zdąży spaść, trzeba zakiszyć choćby w zwykłych dołach. Na wiosnę zapas kiszonek bardzo się przyda. Niejednokrotnie uratował on już bydło od głodówki.

Inwentarz żywy na Pomorzu

Według zestawień statystycznych za lata 1932 i 1933 udział procentowy ziem zachodnich w stosunku do eksportu całej Polski wyraził się przy wywozie mąki w 81,6 proc., ziemniaków 71,4 proc., jęczmienia 67 proc., mięsa 54 proc., bydła rogatego 53,8 proc., owiec 72 proc. Co do produkcji hodowlanej to spadek pogłowia inwentarza żywego, uległ w roku 1934 wyraźnemu zahamowaniu. Obecny jego stan osiągnął (za wyjątkiem owiec) poziom z lat przedkryzysowych. W stosunku do lat przedkryzysowych największy wzrost pogłowia daje się zauważyć przy trzodzie chlewnej, gdyż wynosi on przeszło 10 proc. Natomiast liczba bydła rogatego osiągnęła poziom z r. 1929, a stan pogłowia owiec obniżył się o 30 proc. Liczba koni, stale zmniejszająca się od r. 1929, wzrosła w r. 1934 w stosunku do roku poprzedniego o 6.00 szt.

Dane cyfrowe za rok 1935 dotąd nie zostały opublikowane. Na podstawie obserwacji życia gospodarczego można jednakowoż przyjąć, że stan pogłowia trzody chlewnej na Pomorzu zmniejszył się nieco w porównaniu z r. 1934. To samo można powiedzieć i o pogłowiu owczym.

Porównując stan hodowli na Pomorzu z jej stanem w innych województwach należy podkreślić, że Pomorze na odcinku produkcji trzody chlewnej i owiec nadal zajmuje **pierwsze miejsce w Polsce**. Na 100 ha ziemi użytkowej rolniczo przypada w woj. pomorskiem 48 szt. trzody chlewnej, 37 szt. bydła, 14,3 koni i 13,4 owiec. Nato-

miast cyfry przeciętne, odnoszące się do całej Polski, są znacznie niższe, a mianowicie: 27,5 szt. trzody chlewnej, 30 szt. bydła, 10,2 szt. owiec.

Również i pod tym względem jakościowym Pomorze zajmuje obok województwa poznańskiego nadal miejsce przodujące. Posiadamy ustaloną od długiego szeregu lat i ujednoliconą hodowlę bydła rasy czarno-biało-nizinnej, a przeciętna mleczność krów pomorskich znacznie przewyższa krowy innych województw. Również w dziedzinie hodowli trzody chlewnej rasa hodowanych świń, aczkolwiek niezupełnie jeszcze ujednostajniona, jest na ogół wyrównana, szczególnie zaś, jeśli chodzi o typ świni angielskiej, szybko dojrzewającej. Dzięki rozwiniętej akcji hodowlanej na Pomorzu bekony można śmiało zaliczyć do pierwszorzędnych.

W hodowli owiec prawie wszystkie gospodarstwa przeszły na kierunek wełnistomięsny, który przy obecnych możliwościach eksportowych znajduje pełną kalkulację.

Biorąc pod uwagę poszczególne ośrodki hodowlane na Pomorzu należy stwierdzić, że w hodowli bydła na pierwszym miejscu stoją powiaty: wąbrzeski, brodnicki i chełmiński. Natomiast na ostatnim miejscu znajdują się powiaty: chojnicki, kartuski i kościerski.

W dziedzinie hodowli trzody chlewnej czołowe miejsce zajmują powiaty: świecki, chełmiński, sępoleński, brodnicki, wąbrzeski, gdzie liczba przeciętnie dochodzi do 60 szt. na 100 ha użytków rolnych.

Na ostatnim miejscu w tym szeregu znajdują się powiaty: chojnicki i działdowski, gdzie cyfra przeciętna wynosi zaledwie 33 szt. na 100 ha użytków rolnych.

Największe ośrodki hodowli owiec znajdujemy w powiatach: chełmińskim i sępoleńskim, z liczbą 30 szt. na 100 ha użytków rolnych. Najślabsze natomiast są powiaty lubawski i działdowski oraz wąbrzeski i świecki.

Uprawa ziemniaczyska.

Po wykopaniu ziemniaków należy ziemniaczysko natychmiast zorać. Zwykle w tym czasie siewy ozimin są już dokonane, jest więc czas na tę robotę.

Orać ziemniaczysko należy na zwykłą głębokość, jak sięga warstwa urodzajna. Pogłębianie jest niewskazane, zwłaszcza, jeżeli zamierzamy uprawiać jęczmień, który zupełnie nie znosi martwicy. — Wogóle trzeba przyjąć za zasadę, że pogłębianie orki może być stosowane jedynie przy czarnym ugorze lub w polu, na które będzie wywieziony obornik.

Na ziemiach ciężkich, a zwłaszcza zlewnych, orka po ziemniakach, jak po wszelkich wogóle okopowych, jest konieczna, gdyż gleby te są mało czynne i dlatego możliwie częste ich powietrzanie przez odwrócenie pługiem jest nader korzystne. Natomiast na ziemiach lekkich korzyść orki jest znacznie mniejsza, a to dlatego, że ziemię te są z natury bardziej przewiewne. Na glebach bardzo lekkich, praktycy radzą nawet ziemniaczyska zupełnie nie orać. Przy kopaniu ziemniaków, ziemia jest tak głęboko wzruszona motykami, że zupełnie może to zastąpić orkę. Wystarczy zaraz po kopaniu ziemię wzruszyć powierzchownie kultywatores lub broną sprężynową, a nawet zwykłą broną sztywną.

Ponieważ na ziemię lekkie stosujemy nawozy sztuczne trudniej się rozkładające, jak tomasynę, kainit i azotniak, przeto można je rozsypać już w jesieni. Tomasyne i kainit można po rozsypaniu przyorać, azotniak zaś stosujemy po orce, należy go tylko przybronować. Na glebach ciężkich stosujemy nawozy szybko się rozkładające (superfosfat, sole potasowe) i dlatego trzeba je dawać dopiero na wiosnę.

Badyle zeschłe po ziemniakach najlepiej wygrabić i użyć je na łąkę lub jeszcze lepiej przykryć nimi konieczną dla ochrony jej przed mrozami. Na wiosnę, kiedy minie obawa silniejszych przymrozków, badyle trzeba zebrać i wynieść na gnojownię lub na kupy kompostowe.

Skóry.

Aukcja skór surowych w Poznaniu odbyła się 3 października rb. Licytację organizował Syndykat dla skór surowych i odpadków poubojowych — oddział w Poznaniu.

Notowano: skóry bydlęce i owcze za funt, skóry cielęce za sztukę w zł.

Skóry bydlęce:

Zarłoki do 20 funt.	0.75—0.77
Bukaty do 35 ft.	—
Bukaty do 39 ft. bez krów	0.66—0.68
Wolce, jałówki i buhaje 40—49 ft.	0.62—0.66
Wolce i jałówki od 50 ft. w zwyczaj	0.62—0.68
Krowy do 49 ft.	0.63—0.66
Krowy od 50 ft. w zwyczaj	0.63—0.66
Buhaje od 50—70 ft.	0.60—0.65
Buhaje od 71—85 ft.	0.60—0.61
Buhaje od 86 ft. w zwyczaj	0.54—0.56
Oryginalne włącznie bukatów	0.60—0.65

Skóry cielęce:

od 5,5 fr. przeciętn. wagi 5,1 ft.	5.80
od 5,5—7,5 ft. przec. wagi ponad 6 ft.	7.00—7.30
od 7,6—9 ft. przec. wagi ponad 7 ft.	9.35—9.60
od 9 ft. w zwyczaj przec. wagi ponad 9 ft.	10.60—11.30
od 10 ft. w zwyczaj przec. wagi ponad 10 ft.	—11.95
Tuczone przec. wagi ponad 13 ft.	—13.00
Oryginalne przec. wagi do 6,9 ft.	7.00—7.50
Oryginalne przec. wagi do 7,9 ft.	7.80—8.75
Orygin. przec. w. (Rawicz) 8 ft.	10.25
Skóry owcze oryginalne	0.67—0.70

Tendencja ogólna mocna, na skóry bydlęce wybitnie niżkowa, ceny zwykływały o ca 30 proc., natomiast skóry cielęce wykazują niebywałą od dawna haussę, szczególnie towar średni i ciężki miał chętnych nabywców jako towar nadający się na eksport.

Akcja wojenna w Abisynji niewątpliwie wpłynęła na zwykłe kształtowanie się cen na rynku światowym, to też sfery fachowe liczą się nie tylko z utrzymaniem się obecnej haussy, lecz przewidują dalszą zwykłą cen na skóry surowe.

KOMUNIKATY TRP.

Obniżenie reszty ceny kupna osad przewłaszczonej z parcelacji rządowej oraz umorzenie części pożyczek na zagospodarowanie się.

W rozesłanych ostatnio przez Państwowy Bank Rolny zawiadomieniach o obniżeniu ceny kupna działek z parcelacji rządowej, podane kwoty stanowią obecnie, po umorzeniu części pierwotnej ceny kupna, całą należność za działkę, ustaloną na dzień 31. XII. 1934 r. wraz z wszelkimi zaległościami z tytułu rat poprzednio niezapłaconych, zaległych odsetek, dodatku administracyjnego ewentualnie kosztów egzekucyjnych itp. Ta należność za osadę będzie spłacana sposobem amortyzacyjnym w ratach półrocznych, które wynosić będą 1,81 proc. od kwoty ustalonych na 31. XII. 1934 r. należności za osadę czyli roczne spła-

DZIAŁ KOBIECY

Ogólne uwagi o generalnych porządkach w domu przed zimą.

Zima się zbliża szybkim krokiem. Piece wyczyszczone i wylepione. Zapasy już prawie wszystkie zrobione, kar-

tofle, kapusta kupione, jeszcze może ktoś zapóźniony marmoladę z owoców smaży, ale zasadniczo wszystko przygotowane, by jakoś zimę przetrwać, która zwłaszcza w tych czasach ciężka być może.

Ponieważ lada dzień mróz może chwycić, należy zawczasu umyć okna przed zaopatrzeniem na zimę i zrobić generalny porządek w domu.

Może ktoś zauważy, że są to rzeczy same przez się zrozumiałe, iż szkoda o nich mówić, a jednak niezupełnie tak jest.

Aby ułatwić sobie pracę, przygotowawszy wszystkie potrzebne do sprzątania przyrządy, najlepiej sprzątnąć pokój za pokojem. Po obmiataniu ścian pozamiatać w każdym kącie, wytrzeć kurz, potem natrzeć podłogę pastą, aby nie odsuwać po raz drugi wszystkich mebli i sprzętów, wyfroterować i ustawić wszystko na miejsce. Zwłaszcza, jeżeli się sprząta dwa lub trzy pokoje naraz, taka kolejność jest znacznym zaoszczędzeniem czasu, gdyż nie odrywa od jednej roboty do drugiej.

W sypialnym pokoju nie zapomnieć przewietrzyć dokładnie pościeli, materacy, w dzieciennym pokoju kazać dzieciom uporządkować zabawki, w jadalnym przejrzeć czy w kredensie niema jakichś

niepotrzebnych resztek zapasów, po troszeczkę cukru w kilku torebkach lub po parę herbatników w pudełkach, które należy zebrać w jedno; w sationie kwiaty przed uprzątnięciem skrupulatnie przejrzeć, czy nie wymagają jakiegoś leczenia lub przesadzenia i oczywiście dobrze je umyć i wykapać.

Nad takim ogólnym dokładnym sprzątnięciem, aby szło sprawnie i szybko, powinna czuwać pani domu, gdyż przed jej bacznym okiem nie się nie ukryje i ona jedna zauważy każdy drobiazg w domu, który ma być wyczyszczony, naprawiony, czy też zmieniony, a zawsze przy tej sposobności nasunie się jakaś myśl praktyczna, jakaś bodaj drobna zmiana w ustawieniu rzeczy, czy też upiększeniu mieszkania; dbała o ognisko domowe kobieta powinna starać się, by było ono jak najwygodniejsze i jak najmilsze.

Uszczelnianie mieszkań.

Najlepszą obroną mieszkań przed dokuczliwymi chłodami jesieni i zimy jest dobre uszczelnianie okien i drzwi. Solidnie wykonana ta praca zapewni nam w dużej mierze ciepło wewnątrz oraz przyczynia się do oszczędności opału.

Przy opatryaniu okien wałkami z waty radzimy nie przylepiać ich klajstrem (mąka rozrobiona z wodą), lecz nakładać na posmarowane uprzednio ramy okienne szarem mydłem. Ułatwi nam to znacznie włosenne porządki, pozabawi bowiem mozolnego zmywania zaschniętego klajstru.

Drzwi wejściowe należy obijać paskami resztek wełn. materj. lub wołtoku, który jest w handlu już odpow. pocięty.

W domach o cienkich murach wieje od ścian, zwłaszcza pod oknami. W tych wypadkach dobrze jest zawiesić od parapetu aż do podłogi albo dopasowany kawałek sukna, albo jakiś dywanik, kilimek itp. Oczywiście umocowujemy go na kołeczkach, tak by łatwo było zdejmować przy porządkach domowych.

ty wyniosą 3,62 proc., przyczem 3 proc. stanowi oprocentowanie kapitału, zaś 0,62 proc. amortyzację.

Jednocześnie z ustaleniem rat spłaty reszty ceny kupna Państwowy Bank Rolny ustalił także raty spłaty pożyczek udzielonych osadnikom z Funduszu Obrótowego Reformy Rolnej na zagospodarowanie się.

Pożyczki te, o ile były wpłacone przed 1-szym lipca 1932 r. zostały obniżone i to w ten sposób, że z pozostałej na dzień 31. XII. 1934 r. należności z tytułu tych pożyczek wraz z zaległymi ratami, dodatkami administracyjnymi itp. umorzono 50 proc., pozostałą połowę rozłożono na raty amortyzacyjne wraz z resztą ceny kupna.

Zjazd Instruktorów Powiat. P.T.R.

W dniu 14 bm. odbył się w Toruniu w lokalu P. T. R. zjazd instruktorów Tow. Roln. Pow., poświęcony sprawom wewnątrz-organizacyjnym. Zjazdowi przewodniczył dyr. P. T. R. p. dyr. A. Zakrzewski.

Instruktorzy przedłożyli sprawozdania z wykonania programów prac w ubiegłym półroczu i program działalności na najbliższe półrocze zimowe. Ze wszystkich sprawozdań przebijał poważny wzrost zasięgu zainteresowań Kółek Roln., wzrost ilości członków i pomyślny rozwój pracy tak fachowej na terenie Kółek, jak i gospodarczej i ogólnospołecznej. Kółka Rolnicze zaczynają po-

nownie coraz bardziej wznosić w teren i ogarniać szerokie sfery rolników.

Rolnicy żądają rozłożenia płatności bieżących danin.

Związek Izb i organizacji rolniczych wystąpił do min. skarbu z memorjałem w sprawie rozłożenia płatności bieżących danin dla rolników.

Samorząd rolniczy zwraca uwagę na skumulowanie w okresie najbliższych sześciu tygodni terminów płatności danin i opłat prawno-publicznych, które obejmują około 140 milj. złotych. Ponieważ do dnia 15 października rb. zawieszono były kroki egzekucyjne przeciwko rolnikom, przeto Związek Izb podkreśla zbyt raptowne i szkodliwe pod względem gospodarczym przejście z okresu zawieszenia wyplat rolniczych w stosunku do skarbu i związku prawa publicznego — do okresu skumulowanych terminów płatności danin i opłat bieżących oraz wymagalności danin i opłat zaległych.

Związek izb i organizacji rolniczych proponuje rozłożenie płatności danin bieżących, płatnych przez rolników, na okres pięciu najbliższych miesięcy.

Niezależnie od tego samorząd rzemieślniczy proponuje przesunięcie terminu ulgowego przy spłacie zaległości podatkowych do dnia 1 kwietnia 1936 r.

Pewien pomysłowy Czech zbudował specjalną ruchomą kuchenkę, w której przyrządza gorącą strawę szczególnie dla zsoferów dorożek samochodowych w Pradze.

KĄCIK MODY.

Jesienna moda męska

wyказuje barwy ciemne, poważne. Ulubione materiały męskie na garnitury to kolory: brązowe i granatowe lub szarogranatowe, gładkie lub w dyskretne desenie, przeważnie w szeroko rozstawione, cienkie białe paski. Na ubrania sportowe wybiera się materiały w kratę, sportowe (angielskie) oraz samodziały tkane. Jednokolorowe ubrania fanelowe, przeważnie ciemno-popielate, nadają się na jesień. Fason i krój ubrań marynarkowych nie wykazuje większych zmian. Marynarki 1 czy 2-u rzędowe są proste, swobodniejsze i nieco dłuższe, linja stanu trochę podwyższona, a ramiona mniej podniesione.

Najmodniejsze krawaty są w paski cienko i szeroko rozstawione lub w lekki rzucik. Po południu nosi się sztywne lub półsztywne kołnierzyki. Nowością są kołnierzyki z krótkimi, zaokrąglonymi rogami.

Na palta najmodniejsze są materiały przerabiane i szwiotowe w desenie dyskretne; najmodniejsze w kolorach szarogranatowych i brązowych.

Koniecznym uzupełnieniem każdego płaszcza jest dobrany kapelusz i szal, które obecnie kontrastują w kolorze z barwą palta, np. do szarego palta — brązowy kapelusz i szal jedwabny lub wełniany, do płaszcza beige — kapelusz i szal granatowe. — Kapelusze ciemno granatowe są b. modne. Wreszcie nieodzownym uzupełnieniem sylwetki modnego mężczyzny jest parasol i rękawiczki w jaśniejszym nieco kolorze od płaszcza.

Oto najnowsze wskazówki mody męskiej na jesień.

Nie farbować rzęs!

Farbowanie włosów w ostatnich latach u pań ogromnie się rozpowszechniło.

Niektóre środki do farbowania włosów uchodzą za rzekomo zupełnie nieszkodliwe. Należy do nich henna. Otóż należy wyjaśnić, że nie znamy wogóle takich środków do farbowania włosów, któreby były dla wrażliwego organizmu zupełnie obojętne. Dla większości ludzi jest henna nieszkodliwa. Niektóre wrażliwsze jednak osoby reagują i na hennę bardzo silnie, zwłaszcza wówczas, jeżeli henną farbują sobie brwi, a przede wszystkim rzęsy. Rzęsy nie powinno się wogóle farbować. Nie znamy takiego środka do farbowania rzęs, któryby dla oczu był zupełnie nieszkodliwy. Nawet henna, która uważana jest za najlepszy i najmniej szkodliwy środek do farbowania włosów, wywołuje u niektórych osób po farbowaniu nią rzęsy, ciężkie i długotrwałe choroby oczu.

Przepisy gospodarskie

Krokiety z jabłek.

Ugotować gęstą marmeladę z 1 kg. jabłek i 60 g. cukru. Gdy niedość gładka marmelada, przetrzeć przez sito. Zmieszać marmeladę z 2 26tkami, wyrabiać małe waleczki, utarzać w mące, pomaczać w pianie z białek, osypać bułeczką, smażyć na maśle, ocukrować, ułożyć na półmisku w piramidę. Podać do krokietów śmietaną.

Fricando ciejące z sosem pomidorowym.

$\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ kg. fricando pokrajać w plasterki, posypać pieprzem i solą i odpiec w gorącym maśle. W tem tłuszczu smażyć plasterki biał. chleba i zalać gęstym sosem pomidorowym, przyrządzonym z miążgi pomidorów, śmietany, soli, pieprzu w kąpieli wodnej. Półmisek garnirować różnymi jarzynami i podawać z grzankami.

Ciasto z owocami.

Paczka proszku Dra Oetkera, 500 g mąki, 100 g masła 2 jaja, $\frac{1}{8}$ l mleka, soli podług smaku, około 100 g cukru. — Masło i mleko ubija się na pianę i dodaje powoli pozostałe części składowe. Ciasto rozprowadza się w formie blaszanej, dobrze wysmarowanej masłem i nakłada się na nie ocukrowane, np. krajane cząstki jabłek lub konfiturę z wisien, śliwek, dobrze osączone z soku.

Jabłka

do gotowania obiera się łatwiej, jeśli poleje się je przedtem wrzącą wodą. Wtedy skórka daje się łatwo ściągnąć i długie obieranie jest zbyteczne.

DOBRE RADY.

Coś o futrach.

Zgniecione futra najpierw dobrze szcztokować, wytrząpać, znów szcztokować (można maczać w benzynie), położyć pled, aby przytrzymał włosy. Gdy futro wyschnie, wytrząsnąć, a włos przyjmie naturalne położenie.

Zapach futra da się usunąć wycieraniem mieszaniną terpentyny i spirytusu, a potem przetrzeć spirytusem czystym, do którego dodano kilka kropli jakiegoś olejku eterycznego. Innym środkiem to posypanie futra drobno mieloną kawą i zawinięcie futra na kilka dni w prześcieradło. Następnie dobrze z lewej strony wytrząpać. Ewil. wietrzyć futro kilka dni.

Przetłuszczone kołnierze futer czyści się mocno ogrzanymi otrębami pszennymi. Potem wytrząpać i wycesać rzadkim grzebieniem.

W Anglii pokazywano nowe modele płaszczy. Na pasku znajdują się t. zw. „kocie oczy”. W blasku reflektorów samochodowych świecą jasno i w ten sposób mają zapobiegać przejechaniu w porze nocnej.